

Latvijā realizētās Minesotas programmas pacientu motivācijas analīze dinamikā

*Anna Millere¹, Andris Pūce¹, Elīna Millere¹,
Zane Zumente¹, Aelita Vagale², Lilita Caune³,
Liāna Deklava⁴, Inga Millere⁴, Velga Sudraba⁴*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Sporta, uztura un pedagogijas katedra, Latvija

³ Jelgavas psihoneiroloģiskā slimnīca "Ģintermuiža", Latvija

⁴ Rīgas Stradiņa universitāte, Mākslini akadēmiskā skola, Latvija

Ievads. Psihoaktīvo vielu (alkohola, narkotiku, medikamentu) atkarības (PVA) ir aktuāla problēma sabiedrībai kopumā visā pasaulē. Alkohols ir trešais svarīgākais riska faktors Eiropas Savienībā starp 24 veselības riskiem pēc tabakas un paaugstināta asinsspiediena, kas izraisa saslimstību vai nāvi. Alkohola lietošana Latvijā un Baltijas valstīs ir plaši izplatīta. Ne mazāk nopietna problēma ir arī narkotiku izplatība, ņemot vērā to, ka Latvijā ir pieejami dažādi apreibinošo vielu maisījumi. Minesotas programma ir viens no ārstēšanas veidiem, kas ir balstīts uz slimības biopsihosociālo modeli un ietver intensīvu grupu psihoterapijas metodes izmantošanu ārstēšanas procesā. Kopumā Latvijā netiek veikti plaši pētījumi par atkarības problēmām. Līdz šim veikti pētījumi galvenokārt par atkarību izplatību, bet nav pētījumu par narkoloģisko pacientu motivāciju un personību.

Darba mērķis. Noskaidrot pacientu ar narkotiku un / vai alkohola atkarību savas problēmas atziņas pakāpi, kā arī apzināt pacientu ar narkotiku un / vai alkohola atkarību iekšējo un ārējo motivāciju dinamikā ārstēšanas procesā.

Materiāls un metodes. Pētījums norisinājās visās Latvijas Republikas iestādēs, kurās tiek realizēta Minesotas programma. Pētījumā tika iesaistīti visi pacienti, kas pētījuma norises laikā tika uzņemti Minesotas programmā. Līdz ar to līdz šim pētījumā tika iesaistīti 43 pacienti vecumā no 19 līdz 67 gadiem, no tiem 63% bija vīrieši un 37% – sievietes. Vidējais pētījuma dalībnieku vecums bija 42 gadi. Lai sasniegtu izvirzīto darba mērķi, tika izmantota kvantitatīvā pētījuma metode – anketēšana. Pētījumā tika izmantoti 3 pētījuma instrumenti: pētījuma autoru izstrādāta demogrāfiskā anketa, *SOCRATES 8A / SOCRATES 8D* aptauja [Miller, Tonigan, 1996] un Ārstēšanās motivācijas aptauja [Ryan, Plant, O'Malley, 1995]. Pētījums norisinājās divos etapos: iestājoties nodaļā, pacients saņēma 3 iepriekš minētos pētījuma instrumentus. Pabeidzot ārstēšanas kursu, pacientam tika izsniegta *SOCRATES 8A* vai *SOCRATES 8D* atbilstoši patoloģijai un Ārstēšanās motivācijas anketa atkārtotai aizpildīšanai.

Rezultāti. Tika savstarpēji salīdzināti aptaujās iegūtie dati pirms un pēc dalības Minesotas programmā, analizētas likumsakarības un tendences un konstatētas statistiski ticamas un ievērojamas atšķirības respondentu atbildēs pirms un pēc dalības Minesotas programmā. Apkopojot rezultātus un izvērtējot *SOCRATES* aptaujas datus pirms un pēc ārstēšanas, atklājās šādas tendences – pirms ārstēšanās atkarības esamību kā ļoti izteiktu vērtē mazāk nekā puse respondentu, savukārt pēc ārstēšanās kursa – vairāk nekā puse. Pēc dalības Minesotas programmā vairums respondentu atzīmē pozitīvas pārmaiņas savā dzīvē, kas izpaužas kā savas slimības atzišana un spēja, vēlme rīkoties, lai šīs pozitīvās pārmaiņas saglabātos arī turpmāk. Ārstēšanās motivācijas anketas dati ļauj spriest, ka ārējā motivācija pirms ārstēšanās mēreni izteikta ir vairāk nekā pusei respondentu (67,4%), bet pēc dalības Minesotas programmā – mazāk nekā pusei (48,7%). Savukārt ļoti izteikta ārējā motivācija pirms Minesotas programmas ir 23,3% dalībnieku, bet pēc ārstēšanās – 41%. Iekšējā motivācija gan pirms, gan pēc iesaistīšanās minētajā programmā ir ļoti izteikta visiem respondentiem.

Aplūkojot palīdzības meklēšanas sadaļu motivācijas anketā, var spriest, ka pirms ārstēšanās 93% respondentu ir ļoti izteikta vēlšanās pēc palīdzības, savukārt pēc dalības programmā tā ir ļoti izteikta visiem pētījuma dalībniekiem. Iespējamā pārliecība par programmas efektivitāti pirms iesaistīšanās Minesotas programmā ļoti augsta ir 7% dalībnieku, taču pēc ārstēšanās – 18%. Jāatzīmē arī tas, ka pirms ārstēšanās zemu pārliecību novēro 37,2%, savukārt pēc dalības programmā – 41% respondentu.

Secinājumi. Tika konstatētas ievērojamas atšķirības respondentu atbildēs pirms un pēc dalības Minesotas programmā, kas liecina par programmas ietekmi un efektivitāti ārstēšanās procesa gaitā. Izvērtējot rezultātus, var secināt, ka dalība Minesotas programmā rosina pacientus atzīt atkarības problēmas esamību un virza uz apzinātu rīcību atkarības mazināšanā. Ir svarīgi turpināt pētījumu un novērtēt sasniegtos terapeitiskos rezultātus ilgtermiņā, lai spriestu par rezultātu noturību.